

The Angels at Your Pesach Seder

פסח, תשפ"א

1) זוהר הקדוש – פרשת בא [רעיא מהימנא, כרך ב, דף מ:-מא].

ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פמלייא דיליה, ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני, כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדיהו דישראל, ושמעו ספורא דשבחא דקא חדאן בחדוא דפורקנא דמריהון, כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא על כל אינון נסין וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון... ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא כמה דאתמר... ואי תימא אמאי איהו חובתא, והא קודשא בריך הוא ידע כלא כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא, אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו עבד ואיהו ידע? אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי ניסא ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד, בגין דאינון מלין סלקין, **וכל פמליא דלעילא מתכנשין, וחמאן לון ואודאן כלהו לקודשא בריך הוא, ואסתלק יקריה עליהו עילא ותתא.**

2) בראשית רבה - פרשת בראשית, פרשה ח, אות ה

א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, **נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, הה"ד "חֶסֶד וְאֱמֶת נִפְגְּשׁוּ צְדָק וְשָׁלוֹם נִשְׁקוּ" (תהלים פה, יא), חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה... עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה, אמר להן מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם.**

3) עבודת ישראל – פרשת נצבים

...כי המלאכים שאמרו מה אנוש כי תזכרנו, הן המה מלאכי הקטרוג שמתעוררים בכל שנה בראש השנה מאחר שישראל לא הטיבו דרכיהם ומעלליהם אל ה', אם כן לא תתנהג מדה במדה וחס ושלוש לא תקרא אלקי ישראל. והנה בני ישראל למטה מתענין ומתריעין למטה בקול שופר ומקבלים עליהם עול מלכות שמים בתשובה ובמעשים טובים עד אשר מתעוררים חסדי ה' יתברך להוציא כאור צדקס ומראה זכותם לפני מלאכי מרום ומצדיקם במשפט, **דהיינו עד שכולם מודים כי הוא אלקינו ואנחנו ישראל עמו, וכן נכון להיות לעולם, ומסכימים על כל הטובות גאולות וישועות והכל בא לנו מחמת אמונתנו, כי על רחמיו המרובים אנו בטוחים ובחסדו הגדול ומתכבסים ומסתפרים לכבוד יום הדין וגילו ברעדה ובהתעוררות תשובה בשמחה.**

4) מסכת שבת דף פח:-פט.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּשַׁעַה שֶׁעָלָה מְשֵׁה לְמָרוֹם אָמְרוּ מְלַאכֵי הַשָּׁרָת לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מַה לְּיָלוּד אִשָּׁה בְּיָנֵינוּ? אָמַר לָהֶן: לְקַבֵּל תּוֹרָה

בא. אָמְרוּ לְפָנָיו : חֲמֵדָה גְנוּזָה שְׁגֻנוּזָה לָךְ תִּשָּׁע מְאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דוֹרוֹת קוֹדֶם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, אֶתְּהָ מִבְּקֵשׁ לִיתְנָה לְבֶשֶׁר וְדָם? "מָה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ"? "ה' אֲדַנִּינוּ מָה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנְה הוֹדָךְ עַל הַשָּׁמַיִם!"
 חָאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה : הַחֲזִיר לָהּ תִּשׁוּבָה. אָמַר לְפָנָיו : רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִתְיַירָא אֲנִי שְׁמָא יִשְׂרָפוּנִי בְּהַבֵּל שְׁבִפִּיהֶם. אָמַר לוֹ : אַחוּז בְּכֶסֶף כְּבוֹדִי וְחֹזֵר לָהּ תִּשׁוּבָה... אָמַר לְפָנָיו : רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹרָה שְׁאַתָּה נוֹתֵן לִי מָה כְּתִיב בָּהּ? "אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". אָמַר לָהּ : **לְמִצְרַיִם יִרְדָּתָם? לְפָרְעָה הַשְּׁתַעֲבַדְתָּם? תּוֹרָה לָמָּה תִּהְיֶה לָכֶם?** שׁוּב : מָה כְּתִיב בָּהּ? "לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים". בֵּין הַגּוֹיִם אַתָּם שְׂרוּיִין, שְׁעוּבְדִין עֲבוּדָה זָרָה? שׁוּב : מָה כְּתִיב בָּהּ? "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" — כָּלוּם אַתָּם עוֹשִׂים מְלָאכָה, שְׁאַתָּם צְרִיכִין שְׁבוּת? שׁוּב : מָה כְּתִיב בָּהּ? "לֹא תִשָּׂא" — מִשָּׂא וּמִתֵּן יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? שׁוּב : מָה כְּתִיב בָּהּ? "כִּפֵּד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" — אָב וְאִם יֵשׁ לָכֶם? שׁוּב : מָה כְּתִיב בָּהּ? "לֹא תִרְצָח", "לֹא תִנְאָף", "לֹא תִגְנֹב". קְנָאָה יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? יֵצֵר הָרַע יֵשׁ בֵּינֵיכֶם? מִיָּד הוֹדוּ לוֹ לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵאָמַר : "ה' אֲדַנִּינוּ מָה אֲדִיר שְׁמֶךָ וְגוֹ", וְאִילוּ "תִּנְה הוֹדָךְ עַל הַשָּׁמַיִם" לֹא כְּתִיב.

5) עבודת ישראל - פרשת שמייני

"כִּי אֲנִי יְקֹזֵק הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיֵּת לָכֶם לְאֱלֹקִים וְהִיֵּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (יא, מה). אָמַרְוּ בַּגִּמְרָא (שֶׁבֶת פַּח ב) כְּשֶׁרָצָה הַקַּב"ה לִיתֵן הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַרְוּ הַמַּלְאָכִים תִּנְה הוֹדָךְ עַל הַשָּׁמַיִם (תְּהֵלִים ה, ב), וְהַשִּׁיבֵם מִשָּׁה לְמִצְרַיִם יִרְדָּתֶם לְפָרְעָה הַשְּׁתַעֲבַדְתֶּם וְכוּ'. בִּיאֹר הַעֲנִין, כִּי נֹאמַר (שְׁמוֹת יב, יב) וְעִבְרַתִּי בָאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ, וּפִירֵשׁ הָאֲר"י ז"ל שֶׁאֲפִילוֹ מִלְאָךְ יִרָא לְעִבּוֹר **בְּמִצְרַיִם מִפְּנֵי רִיבּוּי כּוּחוֹת הַטּוֹמָאָה** עֵינֵן שֵׁם. וְזֶה שֶׁאָמַר מִשָּׁה וְהַגְדִּיל שֶׁבַח יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם רְאוּיִם לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה יוֹתֵר מִן הַמַּלְאָכִים, **שֶׁהֵם הָיוּ בְּמִקּוֹם טוֹמָאָה כְּזוֹ שֶׁאֲפִילוֹ מִלְאָךְ יִרָא לְעִבּוֹר בּוֹ וְאֵף עַל פִּי כֵן יֵצְאוּ בִּיד רֵמָה**. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב "כִּי אֲנִי ד' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", פִּירוּשׁ בְּזֵאת הַבְּחִינָה שֶׁאֲנִי ה' לְבַדִּי הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם גּוֹרֵם לָכֶם מַעֲלָה וְהַתְּנַשְׂאוֹת לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹקִים וְלֹא לְמַלְאָכִים כְּנ"ל.

6) בעל התניא - סידור [דף עא, טור ד]

כָּלל הַיִּדּוּעַ בְּכָל מִקּוֹם, שְׁכַל הַגְּבוּהָ גְבוּהָ בְּמַעֲלָה יוֹתֵר, יוֹתֵר יוֹכַל לְהַשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְמִטָּה מִטָּה בְּיוֹתֵר, וְכָל שֶׁאִינוּ גְבוּהָ כָל כָּךְ, לֹא יוֹכַל לִירֹד לְמִטָּה כָּל כָּךְ, וְנִמְצָא מְבַחֲנֵת הִירִידָה לְמִטָּה יֵשׁ לְהַשִּׁיג שִׁיעוֹר מַעֲלָתוֹ לְמַעֲלָה, וְכִמוֹ שֶׁאֲנוּ רוֹאִים בְּמִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּיוֹתֵר, יוֹתֵר יוֹכַל לְהַשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְהַסְבִּיר אִיזָה שְׁכַל עִמוּק גַּם לְתִינוּק קֶטָן, מִפְּנֵי שִׁיּוּכָל לְהַלְבִּישׁ הַעֲנִין בִּירִידוֹת הַמְּדֻרְגוֹת מֵאֲדָ כִּמוֹ בְּרִיבּוּי מַשְׁלִים, וְכִמוֹ מַשְׁלֵי שְׁלֵמָה דְכְּתִיב בּוֹ "וַיִּדְבֵּר שְׁלֵשֶׁת אֱלֹפִים מְשָׁל" (מַלְכִים א ה, יב), שֶׁהוּא מִפְּנֵי עוֹצֵם מַעֲלָת חֲכָמָתוֹ לְמַעֲלָה, עַל כֵּן יוֹכַל לִירֹד וְלְהַלְבִּישׁ הַחֲכָמָה בְּמַשְׁלִים עַד ג' אֲלֵפִים מַשָּׁל.

7) שמות רבה - פרשת יתרו, פרשה כח, אות א

"וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים", הַה"ד "עֲלִית לְמַרוֹם שְׁבִית שְׁבִי" (תְּהֵלִים סח) ... בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בִקְשׁוּ מַלְאָכֵי הַשְּׂרָת לְפָגוּעַ בְּמִשָּׁה, עֲשֵׂה בּוֹ הַקַּב"ה קְלִסְטִירִין שֶׁל פְּנֵיו שֶׁל

משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישים הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו.

8) בראשית (וירא) - פרק יח, פסוקים א-ב

(א) וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ד' בְּאֵלֶיךָ מִמְּרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם. (ב) וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה.

9) רש"י (שם) [ע"פ ספר מדבר קדש – פרשת וירא¹ (שר שלום מבעלז זי"ע)]

והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחיות... ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט...

10) הגדה של פסח (ע"פ משנה – מסכת פסחים דף קטז:)

בְּכַל־דֹּר וְדֹר חִיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת־עַצְמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת־אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבְדָּ גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אִף אוֹתֵנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם, שְׁנֵאמַר: וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אוֹתֵנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

11) זרע קודש – לפסח על הגדה [דף יא:] (ר' נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע)

...שלא תטעה לומר שרק אבותינו בלבדם הי' במצרים ואותם גאל הקב"ה, ומה שכתוב עשה ד' לי בצאתי ממצרים יהי הפי' כי אלו לא הוציא י"ת את אבותינו היינו ג"כ משועבדים, אבל לא תדע שהפי' שאנחנו ממש היינו שם כמו שהי' כן באמת, שכל הנשמות שעתידין להיות עד סוף כל הדורות היו שם, כי הי' מוכרח להיות כך, כי גאולתנו ממצרים הי' הפתח והשער והתחלה לכל מיני גאולות וטובות. ואלו הי' אח"כ מי שלא הי' במצרים ונגאל משם, לא הי' אפשר שיזכה לשום טובה ושלימות ושום גאולה. וזהו שהביא אח"כ שלא את אבותינו בלבד, ע"ד הנ"ל שלא הי' גאולתנו רק מצד אבותינו, רק אף אותנו בעצמינו גאל עמהם, והביא רא"י מפסוק "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ", שאלמלא לא היינו בעצמנו שם לא היה אפשר להביא אותנו אל הארץ, כי א"א לקבל שום טובה רק ע"י גאולה זאת, ומוכח שאנחנו בעצמנו ממש היינו שם, וכן עד סוף כל הדורות כל הנשמות היו שם, וזה שאמר הכתוב "יִצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ד' מֵאָרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יב, מג).

12) בני יששכר - מאמרי חודש ניסן, מאמר ה, אות יד

הנה לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמהם, כי כולנו היינו כלולין שם באבותינו, שהיו הדור דעה שרשי כל הנשמות ששים רבוא שרשים...

¹ ע"פ זוהר הקדוש – פרשת בלק דף רח.

13) מכתב מהרבי מפיאסאצנא זי"ע הי"ד לאנ"ש לפני חג הפסח, שנת תרצ"ט²

בעזרה"י יום א' שמיני תרצ"ט

חיים שלום וברכה לכבוד אנ"ש.... ד' עליהם יחיו.

אחדשה"ט

אליכם אישים אקרא ואל נשמותיכם אדבר, ימי הפסח הקדושים באים, בקדושתם, אותנו מבית ומבחוץ יקדישו. ובאורם אותנו ימלאו אף יקיפו, אבל הפסוק אומר "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" האור והשמחה של מעלה בחי זריעה היא שצריכה השתדלות והרבה התעסקות בתחילה, כגון החרישה, השידוד וכו' וגם אחרייה כגון נכוש ועדור וכו' ובלעדם לא יעלה ולא יצמח, כן גם אנו צריכים להכין א"ע קודם החג, אף לא להסיח דעתנו מעצמנו, ומקדושת החג אשר בנו גם אחריו. והעיקר הוא בחג עצמו ובפרט בפסח שניתן לנו רק להודות ולהלל לשמו הגדול שזהו תכלית כל הבריאה ושלימות דרי מעלה עם דרי מטה. ותיכף כשמגיעה תפילת הערב כלילה, ישמח האיש בגודל זכותו, ויחשב מה מאושר אני שזכיתי אל השלימות ועליתי אל העולם העליון, הן אמת שיש לי דאגות גופניות ורוחניות, אבל עתה את הכל השלכתי ממני, גם את כל העולם אף את עצמי פשטתי ממני, ואין לי עתה רק לעמוד בתוך המחנה הגדול של מלאכים אופנים וחיות הקודש, לברך ולהלל לשמו הגדול, לגלות ולהאיר את אור אין סופו ית' גם בארץ וגם בקרב נשמתי וגופי, וכ"כ תרב שמחתו וכ"כ תגדל התלהבותו עד שרק בקושי יעצור את גופו מבלי רקד מן הארץ עד לרקיע, ומבלי התפרק והתפקע כמעט. ואח"כ כשבא אל הסדר יצייר לו עתה שהוא בג"ע והסעודה מעין הסעודה של סעודה לעתיד לבא היא. הכל מתערב לקדושה אחת אכילת מצה ומרור אמירת הגדה, שתיית יין של הד' כוסות הארת יין המשומר, ושוב הלל ושוב שירות ותשבחות לד' המשוכח והמפואר, מלאכי מעלה עומדים צפופים להקשיב לרנתנו, ואבינו מלכנו עומד ושמח ומתענג לקבל את שירתנו ותהלתנו, כנודע מזוה"ק. וכל חיבה שאומר האיש הישראלי על הסדר מרגיש בעצמו את קדושתה, אהובה וענוגה לו, שמח ומתקדש בה עד שממש חבל לו על שכבר נשמטה ממנו, רוצה הוא לכופלה עד אלף פעמים, ולא להנתק ממנה, בטל הוא כולו אליה וכורע לפני מתיקת הדבורים חתיכות יריעות ספר התורה של הקב"ה אשר בפניו, וכאמור צריכים להשאיר קדושה זו על כל השנה, ובאורה נסע תמיד ונלך, תתיחדו יחד יותר ויותר באהבת חברים שהוא כלל הכל, כלל קדושת ישראל וכלל התקדשות בקדוש ישראל, תעשו לכם שעורים ללמד יחד ולדבר מעניני העבודה אף מעניני צרכיכם, זהו הסוף תוך וראש וברייח התיכון המחבר אותנו יחד לאחד המיוחד, ולהושע מאדון הטוב בכל מילי דמיטב כחפץ אוהבכם. הדר"ש וטובתכם כל הימים ומברך אתכם בחג כשר ושמח.

² נדפס בסוף ספר דרך המלך, עמ' תמד